

beluizing dan zij al hadden. Dit gebeuren gaf de Nederlanders de naam, 'bevorzugt' te zijn¹; het maakte hen bij velen onpopulair. 'Deze kloof', aldus S. van den Bergh (hij maakte deel uit van het transport dat in juli '44 uit Westerbork naar Theresienstadt ging), 'is nooit meer geheel overbrugd en bij de uitgaande transporten naar Polen . . . heeft ons dat veel kwaad gedaan.'² Toen namelijk in opdracht van de *Ältestenrat* (die op zijn beurt bevelen van de *Lagerkommandant* kreeg) van eind september '44 af vele duizenden voor vertrek naar Auschwitz geselecteerd moesten worden (in een maand daalde de ghettobevolking van dertigduizend tot elfduizend), werden onder hen naar verhouding veel Nederlanders opgenomen; met uitzondering van de groep Barnevelders en de protestantse groep (beide groepen waren pas in september '44 Theresienstadt binnengevoerd), golden namelijk alle Nederlanders als *transportfrei* en in totaal werden, gelijk in de aanhef van dit hoofdstuk vermeld, van de bijna vijfduizend uit ons land naar Theresienstadt gedeporteerden ruim drieduizend naar Auschwitz doorgezonden.³ Dat de ghettobevolking in een maand tijd tot bijna een derde teruggebracht was, wekte uiteraard bij de weinigen die blijven mochten, bange voorgevoelens dat het Derde Rijk hen in zijn ondergang zou meeslepen. Zij voelden zich machteloos – dat wáren zij ook.

Adler is over de houding van de Nederlanders in Theresienstadt niet erg te spreken: 'In ihrem Arbeitswillen', zo schrijft hij, 'liessen sie viel zu wiinschen iibrig . . . Alles, auch die fir das Lager nötige Arbeit, galt als bloss lächerlich und wurde sabotiert . . . Wohltätig vom Durchschnitt stach eine hochkultivierte Minderheit ab' (Adler zal wel in hoofdzaak op de Barneveld-groep gedoeld hebben), 'darunter manche, die zu den vorzüglichen Menschen in Theresienstadt gehörten.'⁴

Inderdaad, het blijkt ook uit andere gegevens: de Nederlanders zijn in het *Altersghetto* opgevallen door een opmerkelijke mate van passief verzet tegen alles wat hun niet zinde. Werkelijke invloed kregen zij er pas in de laatste oorlogswinter (de deportaties naar Auschwitz waren toen gestaakt); prof. Meijers werd toen in de *Ältestenrat* opgenomen.

Het was van de herfst van '42 af toegestaan, pakketten naar Theresienstadt te zenden. De Denen (enkele honderden Deense Joden waren eind '43 het ghetto binnengevoerd) waren de enigen die in dat opzicht ruim voorzien werden: voor hen zorgden het Deense en het Zweedse Rode Kruis. Voorts

¹ A.v., p. 165. ² S. van den Bergh: *Deportaties*, p. 37. ³ Er waren onder hen ook enkele Joodse NSB'ers die in ons land aanvankelijk in Doetinchem geïnterneerd waren geweest; van die Joodse NSB'ers is minstens één in Auschwitz door andere Nederlandse Joden doodgeslagen. ⁴ H. G. Adler: *Theresienstadt 1941-1945*, p. 305-06.